

สถาบันการศึกษาผสานบริการวิชาการกับพื้นที่: ขับเคลื่อนผู้สูงอายุแบบบูรณาการ

อาจารย์ปวีณา เทศน์บริบูรณ์ พยาบาลวิชาชีพ

บทนำ

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ราชบุรี เห็นความสำคัญของการพัฒนาสุขภาพและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อการรองรับสังคมผู้สูงอายุ มีแผนยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการบริการวิชาการคุณภาพสู่สังคม เพื่อรองรับระบบสุขภาพชุมชน ประเทศ และนานาชาติ โดยมีบทบาทการบริหารจัดการ ประสานความร่วมมือกับองค์กรชุมชน ภาควิชาเครือข่ายและองค์กรเอกชน มีการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมจากเครือข่ายและการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ร่วมดำเนินการกับเครือข่ายชุมชนให้สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับการทำ MOU ร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว องค์การบริหารส่วนตำบลดอนตะโก สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติตำบลคูบัว โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนตะโก โรงพยาบาลราชบุรี ศูนย์ประสานภาคีเครือข่ายภาคประชาชนจังหวัดราชบุรี สำนักงานพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการสนับสนุนจากภาคีภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุตั้งแต่ศึกษาสถานการณ์ปัญหา การดำเนินการโครงการเพื่อแก้ไขปัญหากลุ่มผู้สูงอายุ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่แกนนำชุมชน การคืนข้อมูลให้กับภาคีที่เกี่ยวข้อง การสร้างเวทีเพื่อให้ภาคีได้มีโอกาสร่วมตัดสินใจคัดเลือกปัญหา ร่วมวางแผนการดูแลผู้สูงอายุ และร่วมในการติดตามประเมินผลการดูแลผู้สูงอายุ

ประเด็นพัฒนา

วิทยาลัยกำหนดชุมชนเป้าหมายตำบลคูบัวตำบลดอนตะโก โดยมีการดำเนินงานในปี ๒๕๕๙ -๒๕๖๔ ที่จะดำเนินการสร้างความเข้มแข็งด้านการดูแลผู้สูงอายุให้ต่อเนื่องและยั่งยืน มุ่งเน้นสนับสนุนชุมชนให้มีการส่งเสริมสุขภาพและการดูแลระยะยาว และการเตรียมการรองรับสังคมสูงวัย ทำให้ผู้สูงอายุและก่อนวัยสูงอายุ มีสุขภาพที่ดีขึ้น สามารถป้องกันการเจ็บป่วยและลดภาวะแทรกซ้อน ผลการดำเนินการทำให้ชุมชนตำบลคูบัว และตำบลดอนตะโกเป็นชุมชนผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นชุมชนส่งเสริมสุขภาพและการดูแลระยะยาว อีกทั้งเป็นพื้นที่เรียนรู้ให้กับชุมชนอื่นๆ ต่อไป

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

จากผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาสุขภาพและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อความยั่งยืน พศ. ๒๕๖๓ -พศ.๒๕๖๔ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับบริการ ทำให้เกิดผลลัพธ์ผู้รับบริการและครอบครัวลดความเสี่ยงทางสุขภาพลดลงและมีสุขภาพที่ดีขึ้น ผู้สูงอายุที่ติดเตียงได้รับการดูแลแบบสหสาขา ได้รับการดูแลที่ครอบคลุมมากขึ้น ประโยชน์แก่ชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการกระตุ้นแกนนำในชุมชน และหน่วยงานในชุมชนได้เห็น

ความสำคัญของการเตรียมการรองรับสังคมผู้สูงอายุ และมีการวางแผนการดำเนินงานแผนงาน/โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มวัย 30 -50ปี เตรียมการรองรับสังคมสูงวัย 4 มิติอย่างยั่งยืน และมีโครงการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเรื้อรังในชุมชนให้มากขึ้น อีกทั้งมีการให้ความรู้และคำปรึกษา ส่งเสริมสุขภาพวัยเด็กและวัยรุ่นที่นำไปสู่การดูแลตนเองในวัยสูงอายุโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

นอกจากนี้การดำเนินงานโครงการ ทำให้เกิดการสร้างโอกาสให้นักศึกษาพยาบาลได้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริการวิชาการ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักศึกษาโดยตรง เพราะทำให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้จากพื้นที่จริง นอกเหนือจากในตำรา ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว มีความหลากหลาย สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และความ เป็นจริงของชีวิต การพัฒนาสุขภาพและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ ประโยชน์ที่เกิดกับอาจารย์ อาจารย์ของวิทยาลัยได้สร้างความเชี่ยวชาญเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งเกิดการเข้าร่วม ประชุมกลุ่มผู้นำชุมชน อสม. และผู้สูงอายุ เพื่อบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม ร่วมเรียนรู้เป้าหมายและ เสนอผลการดำเนินงานพัฒนาสังคมสูงวัยอย่างต่อเนื่อง ทำได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เกิดการกระตุ้นผู้นำชุมชน ให้มีการทำกิจกรรมโครงการที่รองรับสังคมสูงวัยมากกว่าโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ผลจากการดำเนินงานที่ต่อเนื่องตั้งแต่ปีพ.ศ.๒๕๕๙ -๒๕๖๔ ทำให้ชุมชนเป้าหมายของวิทยาลัยผ่าน การประเมินเป็นตำบลที่มีระบบส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ในตัวชี้วัดที่ 12 ตำบลที่มีระบบการ ส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long term care)ในชุมชน กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ผ่าน เกณฑ์ในปีพ.ศ. ๒๕๖๒ -๒๕๖๓ นอกจากนี้ในปีพ.ศ. ๒๕๖๓ ชมรมผู้สูงอายุของตำบลดอนตะโก ได้รับการขึ้น ทะเบียนจากสำนักพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้เป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ ที่สามารถ บริหารจัดการองค์กรด้วยตนเองตามระเบียบและข้อกฎหมายที่กำหนด อีกทั้งจากการประเมินชมรมผู้สูงอายุ เป็นองค์กรผู้สูงอายุที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพของกรมอนามัย และในปีพ.ศ.๒๕๖๔ หมู่ที่ 1-7 ตำบลคูบัว มีการ ดำเนินการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยนำความรู้และประสบการณ์ของตนเองไปพัฒนาในพื้นที่ เป้าหมายอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก กองทุนสุขภาพตำบล อบต.คูบัว ในปีงบประมาณ 2563 และปีงบประมาณ 2564 สถานีอนามัยฯ เฉลิมพระเกียรติตำบลคูบัวร่วมกับ อสม. และผู้นำชุมชนได้มี แผนงานบูรณาการงานที่หมอบรรอบครัว ร่วมกับระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (LTC) โดยทุกหมู่บ้าน มี โครงการที่เกิดขึ้นโดยชุมชนเอง

สำหรับตำบลดอนตะโก ผลการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพและการดูแลระยะยาวอย่างต่อเนื่อง พบว่า ปีงบประมาณ 2563 รพ.สต.ดอนตะโก อบต.ดอนตะโก ผู้นำชุมชน และ อสม.ได้มีการจัดกิจกรรม/โครงการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพในชมรมผู้สูงอายุร่วมกับ เครือข่าย 2)

สำหรับตำบลคูบัวและตำบลดอนตะโก ปีงบประมาณ 2563 และปีงบประมาณ 2564 ได้ดำเนินการพัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่องในด้านการดูแลผู้สูงอายุ ส่งผลให้ทั้ง 2 ตำบลผ่านการประเมินตำบลที่มีระบบการส่งเสริม สุขภาพ ดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) นอกจากนี้สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติตำบล คูบัว ได้รับเกียรติบัตรยกย่องของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี ในการจัดทำระบบการส่งเสริมสุขภาพ

ดูแลผู้สูงอายุระยะยาว(Long Term Care) อย่างมีคุณภาพ อีกทั้งตำบลคูบัวได้รับการคัดเลือกเป็นพื้นที่นำร่องเพื่อขับเคลื่อนงานให้เป็นจริง จากสำนักงานประสานงานสนับสนุนการพัฒนาโยบายสาธารณะรองรับสังคมผู้สูงอายุ (สปสว.) และศูนย์ประสานภาคีเครือข่ายภาคประชาชนจังหวัดราชบุรี

สำหรับตำบลดอนตะโก ปีงบประมาณ 2563 มีการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนตะโกอย่างต่อเนื่อง ทำให้ได้รับการพิจารณาให้เป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ที่สามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ต่อมาในปีงบประมาณ 2564 แกนนำนกรรมการในองค์กรที่ผ่านการอบรมการบริหารจัดการโครงการจากอาจารย์ของวิทยาลัยพยาบาล สามารถของงบประมาณในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ด้วยตนเอง และมีกลุ่มเก่าแก่งร่วมแรงส่งเสริมความสุข ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงพึ่งพิงตำบลดอนตะโก มาช่วยกันส่งเสริมสุขภาพและดูแลระยะยาวผู้สูงอายุด้วยชุมชนเอง ผลจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีผู้สนใจจากหน่วยงานภายนอกศึกษาดูงานในพื้นที่เรียนรู้ตำบลดอนตะโก

จากข้อค้นพบการถอดบทเรียนทำให้สามารถพิจารณาปัจจัยสำคัญที่ทำให้เป็นตำบลที่มีการดำเนินการพัฒนาสุขภาพและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อการรองรับสังคมสูงวัยระดับสุดยอด ดังนี้

๑.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับหน่วยบริการในพื้นที่ และภาคีเครือข่ายที่ทำพันธะสัญญาร่วมกัน จัดบริการต้องให้ความสำคัญกับทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมร่วมกับสุขภาพ นำสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต

๒.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงสร้างและภารกิจบทบาทของหน่วยงานภายใน

๓.องค์กรรองรับการทำงานได้ในด้านเศรษฐกิจและสังคม (งานสาธารณสุขและ สิ่งแวดล้อม งานพัฒนาชุมชน งานสวัสดิการ และการศึกษา)

๔.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการดูแลภายในบ้านและชุมชนร่วมกับหน่วยบริการในพื้นที่ได้ใกล้ชิดและใช้ภาคีเครือข่ายดูแลในชุมชนได้อย่างหลากหลาย

๕.ผู้บริหารและบุคลากรที่รับผิดชอบอยู่ใกล้ชิดชุมชน เอื้อต่อกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม และความเป็นเจ้าของในการจัดระบบดูแลโดยใช้ทรัพยากรที่มีร่วมกับศักยภาพชุมชน มีทรัพยากร โดยเฉพาะแหล่งงบประมาณที่หลากหลายและกลุ่มคนที่สามารถทำงานร่วมภายในชุมชน (ท้องที่ กลุ่มจิตอาสาและแกนนำกลุ่มต่างๆที่อยู่ในชุมชน) อีกทั้งมีการดำเนินการโครงการแก้ไขปัญหาโดยชุมชนเองและสร้างการมีส่วนร่วมจากภายนอกชุมชนด้วยชุมชนเองได้

ข้อเสนอแนะ จากผลการดำเนินงานโครงการในชุมชนเพื่อการรองรับสังคมสูงวัย พบว่า ส่วนใหญ่โครงการเน้นการดูแลผู้สูงอายุ ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตรองรับผู้สูงอายุในอนาคตอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาในกลุ่มวัยทำงาน อายุ 30 -50 ปี ควรได้รับการสร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจการเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุและสร้างความตระหนักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ปัญหาอุปสรรค

-เนื่องจากสถานการณ์โควิด-2019 เกิดขึ้นเป็นระยะเวลานาน และมีการออกข้อกำหนดในภาวะฉุกเฉินทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมในชุมชนตามแผนที่กำหนดของชุมชนได้

แนวทางการให้บริการวิชาการตามแนวชีวิตวิถีใหม่

- ผลิตสื่อช่วยแลกเปลี่ยนเรียนรู้สื่อสารสาธารณะทางไลน์กลุ่มและโซเชียลมีเดียเพื่อ
บูรณาการความช่วยเหลือให้มากขึ้น
- การปรับเปลี่ยนวิธีการบริการวิชาการแก่กลุ่มเป้าหมายเป็นแบบออนไลน์ในยุคปกติชีวิตวิถีใหม่ แต่
ต้องมีการเตรียมการประชาชนที่ยังไม่สามารถเข้าถึงโซเชียลมีเดีย และระบบออนไลน์ มีการพัฒนาการสื่อสาร
สาธารณะให้เข้าใจและฝึกทักษะก่อนเข้าพัฒนาศักยภาพชุมชนตามหลักสูตรที่กำหนดแบบออนไลน์
- กรณีที่มีกิจกรรมที่ทำในชุมชนและได้เชิญวิทยากรภายในวิทยาลัยให้บริการวิชาการโดยกำหนด
จำนวนคนคำนึงถึงการใช้มาตรการ social distancing DMHTT และปฏิบัติตามข้อกำหนดของจังหวัดอย่าง
เคร่งครัด